

Statusrapport nr. 6

Friske føtter

Oslo - januar 2014

 ANIMALIA

Mattilsynet

 Veterinærinstituttet
National Veterinary Institute

 NSG
Norsk Sau og Geit

NORGES BONDELAG

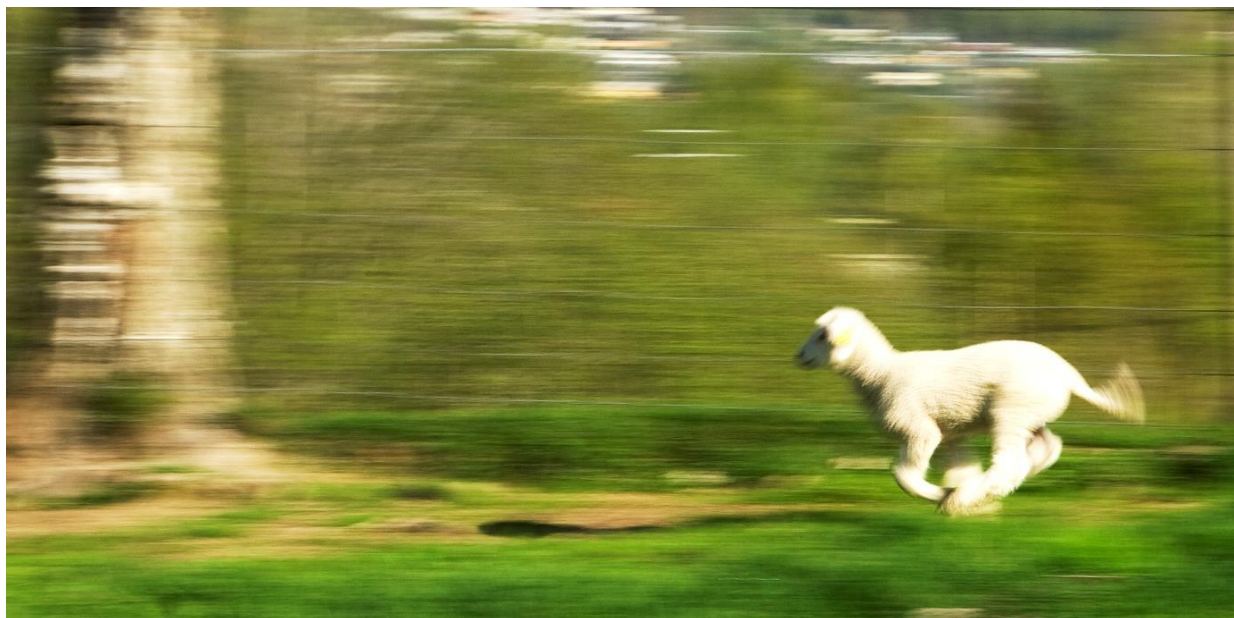
 **NORSK BONDE- OG
SMÅBRUKARLAG**

 Nortura

 KLF
KJØTT- OG FJØRFEBRANSJENS
LANDSFORBUND

INNHold

1.	SAMMENDRAG	3
2.	BAKGRUNN.....	3
3.	RESULTATER OG STATUS <i>FRISKE FØTTER</i> 2013.....	4
3.1.	Definisjon av fotråde.....	4
3.2.	Kartlegging.....	4
3.3.	Årlige nye tilfeller	4
3.4.	Laboratorieundersøkelser	5
3.5.	Valle i Aust-Agder.....	7
3.6.	Sanering.....	8
3.7.	Smittebeskyttelse	9
3.8.	Slakteriundersøkelse	10
3.9.	Forskning.....	10
3.10.	Forvaltning	11
3.11.	Ansatte og aktivitet i prosjektet	11
4.	MÅLOPPNÅELSE FOR PROSJEKT <i>FRISKE FØTTER</i>	11
5.	PLANER FOR 2014	12
6.	REGNSKAP 2008-2013 OG BUDSJETT 2014	12
6.1.	Drift av prosjekt Friske føtter	12
6.2.	Kompensasjon i prosjekt Friske føtter	13
7.	VEDLEGG: HANDLINGSPLAN 2014.....	14

Friske føtter i full fart.

Takk til Grethe Ringdal, Animalias husfotograf og Attila Tarpai, Veterinærinstituttet, for produksjon av kart.

1. SAMMENDRAG

Dette er den 6. statusrapporten for prosjekt *Friske føtter*, som ble etablert som en videreføring av *Snu sau* i 2009.

Målet for prosjektet er å bekjempe ondarta fotråte. Ondarta fotråte defineres i dag som påvisning av virulente (aggressive) varianter av fotråtebakterien *Dichelobacter nodosus*, uavhengig av kliniske symptomer. I ny veileder for håndtering av fotråte hos småfe er målet å utrydde virulente varianter av fotråtebakterien.

Det ble i 2013 undersøkt totalt 346 besetninger, hvorav en stor andel (280 besetninger) i Aust-Agder. Totalt ble det påvist 14 nye tilfeller av ondarta fotråte i Aust-Agder og tre nye tilfeller i Rogaland. Videre ble smitte påvist i to besetninger som har sanert tidligere og ytterligere en besetning som har sanert tidligere er under mistanke pga påvisning på slakteri. Vi er nå oppe i totalt 105 tilfeller i Rogaland, og 119 på landsbasis siden 2008. Forekomsten i bygda Valle i Setesdal er på 50 %, mens den er 25 % i Valle kommune. Virulente varianter er ikke påvist utenfor Rogaland og Aust-Agder.

Det ble i 2013 tatt i bruk en ny metode for påvisning av ondarta fotråte ved Veterinærinstituttet. Testen har mange fordeler, den er raskere, billigere og har ikke samme begrensninger på antall prøver per uke. Den er også brukt til å analysere tidligere innsamlede prøver, noe som bekrefter totalbildet vi har av smittespredningen i Norge.

Alle besetninger med ondarta fotråte er i gang med planlegging eller gjennomføring av sanering. Gjennomgang av resultater for medisinsk sanering år for år viser en tilbakefallsrate på 21 %.

Slakteriundersøkelsen fra 2012 ble gjentatt i større omfang i 2013. Totalt fikk fem besetninger påvist smitte basert på undersøkelse i 2013, herunder tre besetninger i Aust-Agder. Grunnet denne påvisningen og funn ved oppfølgende undersøkelser ble det søkt om og innvilget midler til å videreføre prosjekt *Friske føtter* også i 2014.

Smittevernprosjektet i Rogaland støttes av prosjektet og har i 2013 stått for en rekke informative artikler og en kartleggingsundersøkelse av smittekontakter i tre værringer og ett beitelag er snart klar til å gjennomføres.

På tross av situasjonen i Aust-Agder anses det for fullt mulig å nå målet om å utrydde virulente varianter av fotråtebakterien fra Norge. Det krever langsiktig innsats. Med dagens kunnskap, gode laboratoriemetoder og kompetent personell er imidlertid det faglige grunnlaget på plass. En fortsatt prioritering av økonomiske ressurser til kartlegging i 2014 og etablering av en erstatningsordning gir grunn til optimisme.

2. BAKGRUNN

Fotråte, også kalt smittsom klauvsjuka, er en alvorlig smittsom sykdom som har store konsekvenser for dyrevelferd og økonomi i småfeholdet. I Norge er fotråte forårsaket av virulente varianter klassifisert som en B-sykdom. For ytterligere informasjon om bakgrunn, prosjektorganisering og resultater for perioden 2008-2012 henvises det til tidligere rapporter (1-5) fra prosjekt *Friske føtter* som kan lastes ned fra www.fotrate.no.

3. RESULTATER OG STATUS FRISKE FØTTER 2013

3.1. *Definisjon av fotråte*

Definisjonen av fotråte og grunnlaget for båndlegging har blitt endret flere ganger siden oppstarten av prosjekt *Friske føtter*. I dag er målet å utrydde "ondarta fotråte" som defineres som påvisning av virulente varinter av fotråtebakterien *Dichelobacter nodosus*, uansett symptomer. Tidligere ble begrepet alvorlig fotråte brukt i besetninger basert på alvorlige symptomer og påvisning av fotråtebakterien ved PCR (gen-påvisning), dvs uten at vi kunne skille mellom virulente og lavvirulente varinter.

3.2. *Kartlegging*

Totalt ble det i 2013 undersøkt 346 besetninger, hvorav 343 i regi av prosjekt *Friske føtter* (se tabell 1). Grunnet påvisning av smitte i tre besetninger fra Aust-Agder ble det gjennomført en omfattende kartlegging i hele fylket. Per utgangen av 2013 gjenstår det sju kontaktbesetninger i Rogaland og 40 i Aust-Agder som enten er under utredning eller som ikke er ferdig utredet og derfor undersøkes på nytt våren 2014.

Tabell 1: Omfang og resultat av kartlegging i 2013

	Totalt antall undersø- kels- er	Totalt antall besetninger	Antall mistanke i felt Undersøkt (påvist)	Antall mistanke slakteri Undersøkt (påvist)	Kontakt- besetninger Undersøkt (påvist)
<i>Friske føtter</i> Rogaland	59	53	3 (0)	3 (2 [*])	47 (3)
Andre undersøkelser*	3	3	-	-	-
Mattilsynet Rogaland	1	1	1 (0)	0 (0)	-
<i>Friske føtter</i> Aust-Agder	280	280	0 (0)	3 (3)	277 (11)
Vestfold	1	1	0 (0)	0 (0)	1 (0)
Mattilsynet andre fylker	2	2	2 (0)	0 (0)	-
Totalt[#]	346	340	6 (0)	6 (5)	325 (14)

*Mistanke på slakteri med positiv prøve på slaktedyr skal etter innføring av ny test bekreftes med prøver i flokken. I 1 av 3 besetninger kunne ikke mistanken bekreftes, denne er båndlagt på mistanke. Alle 3 Rogalands-besetningene avdekket på slakteri har sanert tidligere og regnes ikke som nye tilfeller. Se for øvrig egen omtale av slakteriundersøkelsen.

*Totalt gjennomførte *Friske føtter* undersøkelse og prøvetaking i 3 besetninger med mistanke pga positiv resultat ved analysing av gamle prøver med ny test (Diff-test).

[#]Mistanke på slakteri, ble ansett som påvist der det ble dyrket, og krevde ikke oppfølging av besetning i felt. De teller derfor ikke som en undersøkelse.

3.3. *Årlige nye tilfeller*

Rogaland

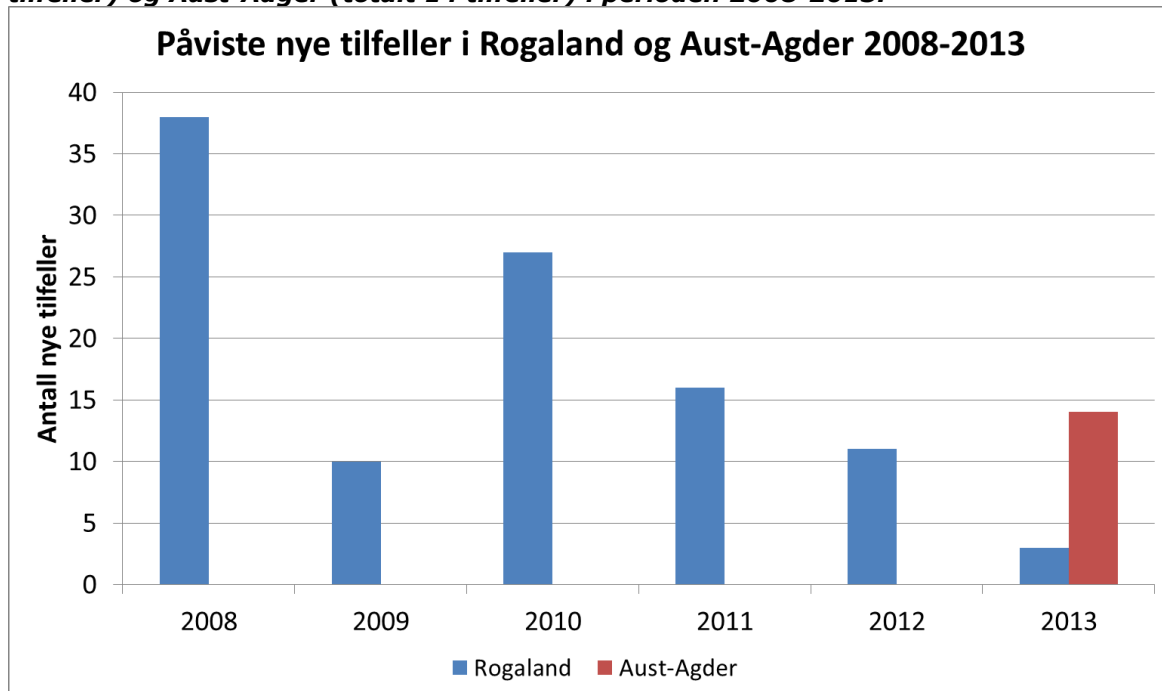
Totalt ble det påvist tre nye tilfeller i Rogaland i 2013 (se figur 1), nærmere bestemt Hjelmeland (1 stk) og Time (2 stk). I tillegg ble det gjennom slakteriundersøkelsen påvist smitte i to besetninger i hhv. Time og Rennesøy. Begge disse har sanert tidligere, og regnes ikke som nye tilfeller. Det foreligger også mistanke i en besetning på Rennesøy, basert på påvisning på slakteri, men dette kunne ikke bekreftes ved undersøkelse i besetningen. Siden 2008 er alvorlig eller ondarta fotråte påvist i 105 flokker i Rogaland (se figur 1). Basert på kjøring av gamle prøver med ny test (se pkt. 3.4) vet vi nå at et riktigere tall er 101 besetninger med ondarta fotråte i Rogaland (av de 105 hadde sju besetninger lavvirulente, mens tre andre fikk positivt svar på analyse av gamle prøver med ny test).

Aust-Agder

I 2013 ble ondarta fotråte for første gang påvist utenfor Rogaland. Mistanke på slakteri hos sau fra tre flokker i Valle i Aust-Agder i oktober, medførte påvisning i alle tre.

Oppfølging av de første åtte kontaktbesetningene viste alvorlige symptomer i fire av disse. Flere faktorer førte til beslutningen om å "snu" hele Aust-Agder: i) Funn hos halvparten av de første kontaktene, ii) kjent livdyroverføring fra antatt importbesetning i Rogaland til Valle i 2006 og iii) fylkesdekkende værringer. Totalt ble derfor ytterligere 277 saue- og geiteflokker i Aust-Agder undersøkt og prøvetatt 11.-13. november. I løpet av 2013 ble smitte påvist i totalt 14 tilfeller i Aust-Agder (se figur 1). Disse ligger i følgende kommuner: Valle (9 stk), Bygland (2 stk), Grimstad (2 stk) og Birkeland (1 stk). Tilfellene i Grimstad, Bygland og Birkeland kan knyttes direkte eller indirekte opp mot livdyrkontakt til Valle. I tillegg er det påvist smitte i prøver fra 2008 fra en besetning i Valle, slik at riktig totalantall fra 2008 til i dag er 15.

Figur 1. Årlige nye påviste tilfeller av alvorlig og ondarta fotråte i Rogaland (totalt 105 tilfeller) og Aust-Agder (totalt 14 tilfeller) i perioden 2008-2013.

Antall tilfeller som har oppfylt kriteriene for alvorlig eller ondarta fotråte år for år. Ved hjelp av ny test vet vi nå at sju av disse er feilklassifisert og kun hadde lavvirulente varianter, mens fire andre besetninger (tre i Rogaland og en i Aust-Agder) har fått påvist smitte i ettertid. Disse fire er utredet på nytt uten at smitte er påvist.

I 2009 var hovedfokus å undersøke alle båndlagte besetninger fra *Snu sauen* som fortsatt ikke var opphevet. Dette kan ha påvirket antall besetninger som fikk påvist fotråte i 2009 og 2010. Fra 2011 har det vært en nedgang i antall nye påviste tilfeller i Rogaland, noe som kan tolkes som at utbruddet er under kontroll og at vi nærmer oss «halen». Det er sannsynlig at smitten kom til Aust-Agder i 2006 (se kap 3.5.) og at de 14 tilfellene (pluss en påvisning ved analyse av gamle prøver med ny test) skulle vært fordelt over flere år.

3.4. Laboratorieundersøkelser

Prøvetaking for dyrking av *D. nodosus* og virulenstesting ble tatt i bruk ved alle undersøkelser i regi av prosjekt *Friske føtter* fra og med høsten 2010.

Ny test

Fra oktober 2013 ble en ny diagnostisk test tatt i bruk ved Veterinærinstituttet. Det er en PCR-basert metode som påviser to ulike gener som defineres som markører for hhv. virulente og lavvirulente varianter av *D. nodosus*. Testen kalles "diff-test" og har en langt høyere sensitivitet enn dyrking, da den ikke er avhengig av levende bakterier. Denne

testen er kun tatt i bruk i Norge og baserer seg på genetiske analyser av et større antall isolater. Den har også den fordel at man kan ta prøver fra flere dyr i samme prøve. Uten denne testen ville det ikke vært mulig å prøveta alle besetningene i Aust-Agder i løpet av tre dager.

Prøver innsamlet i 2013

I løpet av 2013 ble totalt 1054 prøver fra 346 besetninger og 85 slaktedyr undersøkt for *D. nodosus* ved PCR. Dette inkluderer to geitebesetninger. De fleste av disse prøvene ble sendt inn gjennom prosjekt *Friske Føtter*. Totalt 421 prøver ble undersøkt for *D. nodosus* ved dyrking. Det inkluderer også 65 dyrkingsprøver fra slakteriundersøkelsen. Totalt ble 23 isolater fra besetninger i felt undersøkt for virulens. Videre ble 205 prøver fra 2013 analysert ved diff-test, inklusive 37 prøver fra slakteriundersøkelsen. Totalt ble virulente varianter påvist i prøver fra sju sauebesetninger i Rogaland. De består av tidligere omtalte to påviste som har sanert tidligere, den ene som kun er mistenkt gjennom slakteriundersøkelsen, to kontaktbesetninger og i tillegg det ene tilfelle med tilbakefall i saneringen. Virulente varianter ble videre påvist i 14 besetninger i Aust-Agder. Lavvirulente varianter ble påvist i tolv besetninger i Rogaland, 20 besetninger i Aust-Agder, en i Møre og Romsdal.

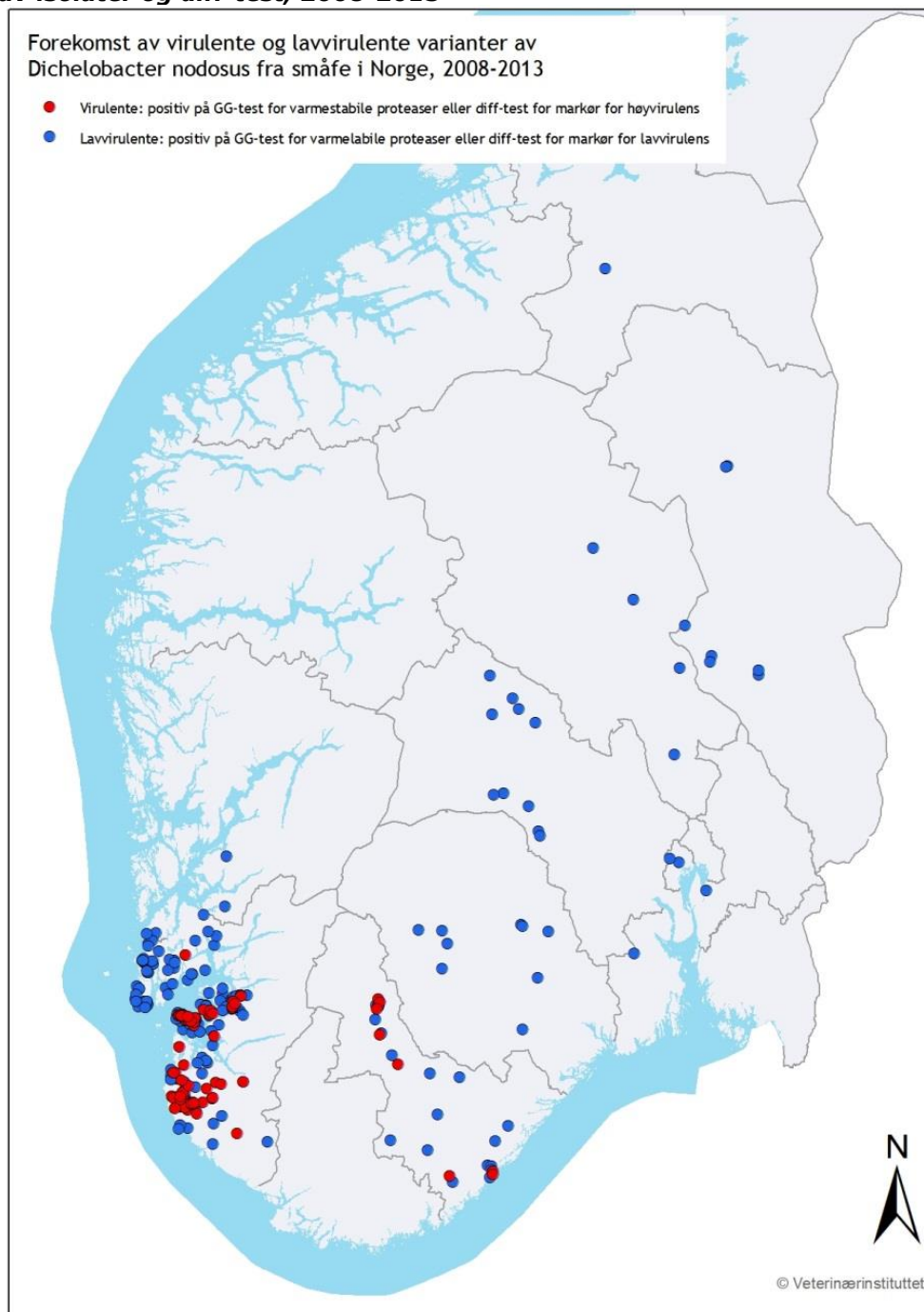

Analyser av gamle prøver ved ny test

Som en del av valideringen av ny test (diff-test) og for å få et sikrere bilde av forekomsten av virulente varianter av *D. nodosus* i Norge ble 450 prøver fra 2008-2012, hvor det ikke forelå dyrkingsresultat, analysert med ny test. Herunder de fleste besetninger som hadde sanert, og et utvalg av prøver fra både Rogaland og andre fylker. Testen bekreftet det eksisterende bilde av smittespredningen i Rogaland. Det ble imidlertid funnet tre nye besetninger i fylket, med smitte som tidligere ikke hadde blitt diagnostisert fordi det ikke var mulig å dyrke isolater (se pkt. 3.3.). Disse tre ble fulgt opp med ny undersøkelse og prøvetaking uten at smitte kunne påvises nå. Etter påvisningen og kartleggingen i Aust-Agder ble gamle prøver fra 2008 fra ytterligere tre besetninger undersøkt, hvorav en hadde virulente varianter. Denne er nå kontaktbesetning og under fortsatt utredning. Videre viste analysene av gamle prøver at sju besetninger i Rogaland, som hadde sanert pga diagnosen alvorlig fotrâte, kun hadde lavvirulente varianter.

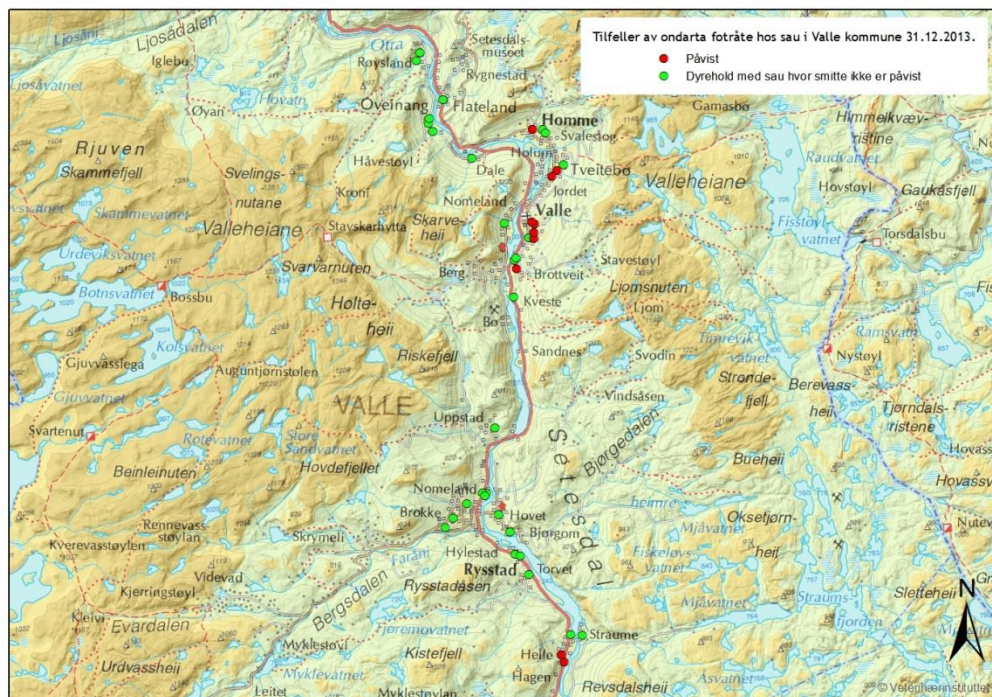
Figur 2: Funn av virulente og lavvirulente varianter av *D.nodosus* basert på virulenstest av isolater og diff-test, 2008-2013

Lavvirulente prøver fra en besetning i Møre og Romsdal mangler på kartet.

3.5. Valle i Aust-Agder

Fram til 22. oktober hadde virulente varianter kun blitt påvist i Rogaland. Gjennom *Friske føtters* egen overvåking på slakteri ble imidlertid sauer fra tre besetninger fra Valle i Aust-Agder prøvetatt. Med dagens kjennskap til situasjonen i Aust-Agder og Rogaland er det sannsynlig at smitten ble spredt til Valle gjennom livdyroverføring fra Time i 2006. Forekomsten i Valle kommune er per i dag 25 % (10 av 40), men lokalt i bygda øst for Valle sentrum er forekomsten inklusive besetningen med smitte i 2008 totalt åtte av 16 besetninger, dvs. 50 % (se figur 3). Dette er en lokal smittespredning nesten på nivå med Rennesøy.

Figur 3. Besetninger med og uten påvist smitte i Valle kommune i Aust-Agder

I bygda Valle (øverste klynge) ligger de smitta besetningene tett, med en forekomst på 50%.

3.6. Sanering

Ved utgangen av 2013 er sanering planlagt i alle besetninger med påvist smitte og igangsatt i alle bortsett fra en besetning i Aust-Agder og to i Rogaland. Disse tre starter sanering i januar 2014. I Aust-Agder gjennomfører alle medisinsk sanering. I Rogaland gjennomføres medisinsk sanering i tre besetninger (to nypåvisninger og en som har sanert tidligere) mens slaktesanering er gjennomført i sju besetninger, herunder en nypåvisning, en som har sanert tidligere og fem besetninger med tilbakefall (de fem utgjør en epidemiologisk enhet som også hadde tilbakefall i 2012). Resultatene av sanering fra 2008-2012 er vist i tabell 2 og figur 4.

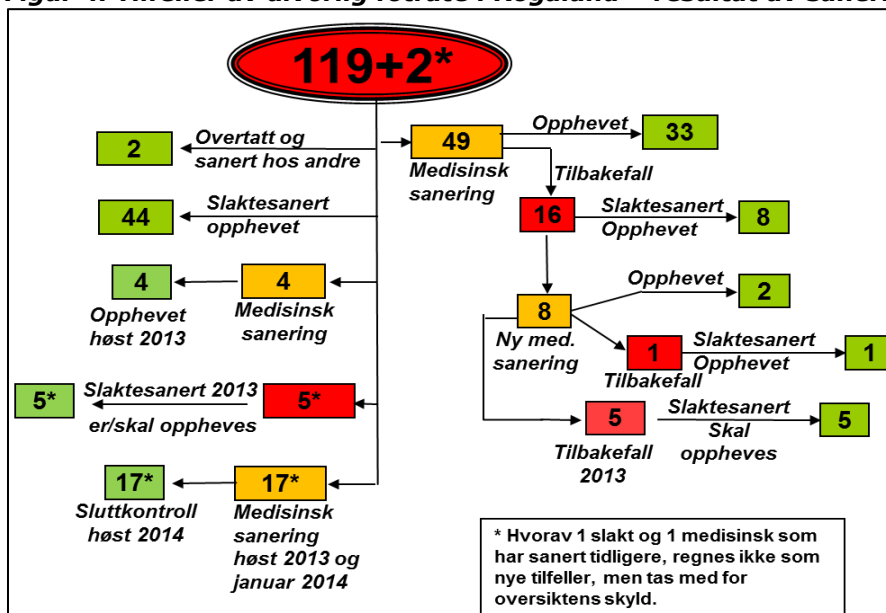
Tabell 2: Resultat av medisinsk sanering hos besetninger/smittemessige enheter* ved førstegangs sanering

Oppstartsår	Antall besetninger Påbegynt (avsluttet)	Antall smittemessige enheter Påbegynt (avsluttet)	Tilbakefall i smittemessige enheter Antall (%)
2008	12 (12)	11 (11)	4 (36)
2009	1 (1)	1 (1)	0 (0)
2010	17 (17)	15 (15)	3 (20)
2011	15 (15)	9 (9)	2 (22)
2012	8 (8)	7 (7)	0 (0)
2013	16 [#] (0)	16 [#] (0)	Sluttkontroll 2014
Totalt	69 (53)	59 (43)	9 (21)

*: To eller flere besetninger anses som en smittemessig enhet dersom det har vært felles sanering eller høyrisiko-kontakt i saneringsperioden.

[#] I motsetning til figur 4 inkluderes ikke besetninger som har sanert tidligere i denne tabellen.

Figur 4. Tilfeller av alvorlig fotråte i Rogaland – resultat av sanering 2008-2012

Saneringsassistenter i arbeid med klauvbeskjæring ved sanering i Valle. Godt håndlag med både sauer og saks er viktig.

3.7. Smittebeskyttelse

For å redusere den generelle smittefaren i sauenæringa er det utarbeidet en egen *Handlingsplan for smittevern i saueholdet*, som er omtalt i rapport fra 2010. I 2012 ble ei prosjektgruppe opprettet i regi av Rogaland Sau og Geit for å se på smitteforebyggende tiltak knyttet opp mot fellesbeite og livdyromsetning i Rogaland. Gruppen er i gang med kartlegging av smittekontakter i tre værringer og ett beitelag. Videre er en informasjonskampanje med 14 artikler relatert til smittevern i Bondevennen i god gang. Artiklene vil senere danne grunnlag for et eget hefte som sendes ut med Bondevennen. Det er også planlagt en møteserie høsten 2014. *Friske føtter* har støttet prosjektet med 125 000 i 2013. Det ble opprinnelig bevilget 250 000, men grunnet situasjonen i Aust-Agder og mulighet til støtte fra Innovasjon Norge ble beløpet endret.

3.8. Slakteriundersøkelse

Høsten 2013 ble det gjennomført en større planlagt undersøkelse av saueføtter på slakteri. Det ble undersøkt nærmere 60 000 sauer på Nortura Forus, Fatland Jæren og Prima Jæren fordelt på 61 dager (se tabell 3). Totalt ble 85 dyr prøvetatt. Seks besetninger ble båndlagt på mistanke, hvorav fem regnes som påvist mens en fortsatt kun er under mistanke pga manglende påvisning i besetningen etterpå. Totalt ble det slaktet dyr fra 40 % av alle besetninger i Rogaland, Vest- og Aust-Agder de dagene det var klauvinspektører tilstede på slakteriene. I gjennomsnitt ble det slaktet og undersøkt 34 sauer fra hver besetning. Antall undersøkt sau tilsvarende 23 % av all slakta sau fra de tre fylkene i andre halvår (se tabell 4).

Påvisning av smitte i Aust-Agder har vært av stor betydning for muligheten til å utrydde ondarta fotrâte fra Norge. Videre bekrefter undersøkelsen at smittespredningen er svært begrenset i Rogaland i 2013 og sannsynligvis ikke forekommende i Vest-Agder.

Tabell 3: Omfang av slakteriundersøkelse i 2013

	Slakta	Prosentandel undersøkt	Undersøkt
Forus	55 649	80	44 519
Fatland	15 222	68	10 351
Prima	3 506	85	2 980
Totalt/gj.snitt	74 377	78	57 850

* Beregnet ut fra snuernes estimat på andel undersøkte dyr hver dag.

Tabell 4: Omfang av slakteriundersøkelsen på fylkesnivå

	Antall undersøkte besetninger	Totalt antall besetninger	Andel undersøkte besetninger	Totalt antall sau	Antall undersøkte sau	Andel undersøkte sau
Aust-Agder	79	221	27	13650	3387	19
Vest-Agder	333	426	59	23500	8891	28
Rogaland	1292	2531	38	215500	62098	22
Totalt	1704	3178	40	252650	74376	22

	Antall undersøkte besetninger	Totalt antall besetninger	Andel undersøkte besetninger	Totalt antall sau	Antall undersøkte sau	Andel undersøkte sau
Aust-Agder	79	221	27	13650	3387	19
Vest-Agder	333	426	59	23500	8891	28
Rogaland	1292	2531	38	215500	62098	22
Totalt	1704	3178	40	252650	74376	22

* Viser antall besetninger/sauer med leveranse/sauer levert til slakt ut fra beregningen om at 75 % av alle slakta dyr er undersøkt.

** Skiller seg fra tallet i tabell 3 pga bruk av generell undersøkelsesandel på 75%.

3.9. Forskning

Det er tett samarbeid mellom prosjekt *Friske føtter* og forskningsprosjektet "Fotrâte hos sau og relaterte infeksjøs klauv lidelser hos storfe i Norge". Prosjekt *Friske føtter* har bidratt med innsamling av data og materiale som gjennom forskningsprosjektet har gitt vitenskapelige funn og publikasjoner som igjen har vært viktige for utvikling av en ny

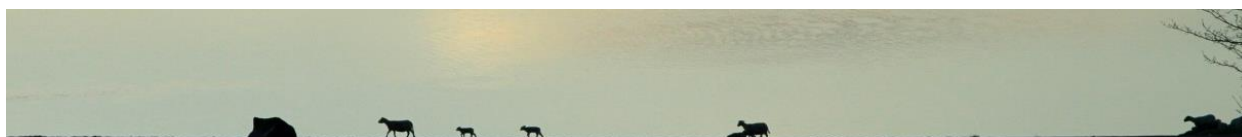
laboratoriemetode og for beslutningsprosessene i *Friske føtter*. En kost-nytte analyse er under utarbeidelse i samarbeid med Norsk Institutt for Landbruksforskning.

3.10. Forvaltning

Revidering av retningslinja for bekjempelse av fotråte ble påbegynt i 2012, og ny veileder ble iverksatt i 5.2.2013. Det vil være behov for å revidere veilederen på nytt i 2014 for å gjenspeile at ny test nå er validert og tatt i bruk. Gjennom 2013 ble det arbeidet for å få en endret forvaltningspraksis, slik at besetninger med påvist smitte kan pålegges sanering, inklusive avliving av enkeltdyr etter vurdering. Det gir grunnlag for at produsentene har mulighet til å søke erstatning gitt at ett eller flere dyr besluttet avlivet etter vurdering foretatt av saneringsveterinær. Dette er nå vedtatt.

3.11. Ansatte og aktivitet i prosjektet

Prosjektet har i 2013 hatt en full stilling for prosjektleder Synnøve Vatn og 20 % stilling for prosjektmedarbeider Bjørn Høyland. Ved kartlegging av Aust-Agder var det behov for flere klauvinspektører (snuere), og totalt har 21 vært involvert i kartlegging og som saneringsassistenter. Tre nye veterinærer er lært opp til sanering i Aust-Agder, totalt har sju veterinærer vært engasjert i saneringsarbeidet. I tillegg har lokale tillitsvalgte i NSG, ansatte ved Mattilsynet, Veterinærinstituttet og Animalia (stab og Helsetjenesten for sau) bidratt med betydelig innsats. Prosjektgruppa har hatt ett fysiske møte, samt noe mailkommunikasjon. Styringsgruppa, som ble oppnevnt av LMD i 2008, har hatt fem telefonmøter. Videre har det vært betydelig kommunikasjon mot avtalepartene når det gjelder erstatningsordning og mot omsetningsrådets sekretariat i SLF i forbindelse med videreføring av prosjektet.

4. MÅLOPPNÅELSE FOR PROSJEKT FRISKE FØTTER

Det overordna og langsiktige målet for prosjekt *Friske føtter* er å bekjempe alvorlig fotråte forårsaket av virulente varianter av *D. nodosus*. Mål i henhold til veilederen for bekjempelse av fotråte er å utrydde virulente varianter, men det er ikke realistisk å forvente at det kan oppnås innenfor prosjektperioden.

Funn av virulente varianter utenfor Rogaland i 2013, gjennom prosjektets egen overvåking på slakteri, viste at antagelsen om at smitten kun var spredt innenfor Rogaland dessverre var feil. Likevel antas det ut fra analyser av prøver samlet inn fra andre fylker nå og tidligere (se figur 2) at spredningen ut over Rogaland og Aust-Agder sannsynligvis er svært begrenset eller ikke-forekommende. At smitten ble påvist nå er likevel viktig for å kunne nå målet om å utrydde virulente varianter fra Norge. Tiltak som allerede er gjennomført eller planlagt ut fra erfaringene i 2013 er:

- Tilnærmet alle småfe-besetninger i Aust-Agder er undersøkt og prøvetatt
- Kontaktbesetninger følges opp i 2014
- Prosjekt *Friske føtter* videreføres i 2014
- En mindre undersøkelse av et 40-talls besetninger (ett beitelag og tre værringer) i Telemark gjennomføres januar/februar 2014, basert på beite- og livdyrkontakt med smitta besetninger
- Mattilsynet etablerer et overvåkingsprogram på slakteri i 2014, som inkluderer flere fylker enn det som har vært gjennomført til nå.

Det står fast at vi med dagens kunnskap, tilgang på gode laboratoriemetoder, kompetent personell i form av saneringsveterinærer, saneringsassistenter og klauvinspektører og

ressurser til kartlegging, samt kompensasjonsordning gjennom det offentlige har forutsetningene for å kunne utrydde de virulente variantene fra Norge. Det må imidlertid beregnes en hale, slik det vanligvis er ved bekjempelse av smittsomme sjukdommer. Halen kan bli noe lengre med sjukdom også i Aust-Agder, samtidig er situasjonen i Aust-Agder nå godt kartlagt og situasjonen forventes å være under god kontroll i løpet av 2014.

Når det gjelder gjennomføring av viktige delmål for 2013 er prosjektet ajour når det gjelder målet om å følge opp og utrede kliniske mistanker og bekreftede tilfeller av alvorlig fotråte og sette i gang sanering av disse. Arbeidet med å legge til rette for Mattilsynets overtagelse av håndtering av fotråte vil videreføres, det samme gjelder oppsummering av prosjekt *Friske føtter*.

5. PLANER FOR 2014

Handlingsplan og budsjett for prosjekt *Friske føtter* for 2014 er utarbeidet og godkjent i bransjestyret, Norturas styre og Omsetningsrådet. Dette ble gjort utenfor vanlig prosedyre i Animalia, pga. av den endrede situasjonen etter påvisningen i Aust-Agder. Se vedlegg 1 for full versjon.

De viktigste mål for 2014 er:

- Videreføre arbeidet i Aust-Agder og Rogaland med utredning av kliniske mistanker og kontakter.
- Oppfølging av sanering og igangsetting av sanering i besetninger med påvist smitte.
- Bistå Mattilsynet med gjennomføring av et utvidet overvåkingsprogram på slakteri i fylker med fotråte og tilgrensende områder.

6. REGNSKAP 2008-2013 OG BUDSJETT 2014

6.1. *Drift av prosjekt Friske føtter*

Budsjettet for prosjekt *Friske føtter* for 2013 var på vel 3,3 millioner NOK (se tabell 5). I årene 2009 - 2011 ble det trukket ekstra omsetningsavgift for sau og lam for å dekke kostnadene til prosjektet. I 2012 og 2013 ble prosjektet finansiert gjennom bevilgning fra midler allerede innkrevd til fondet for omsetningsavgift.

Som det framgår av budsjett og foreløpig regnskap for 2013 har prosjekt *Friske føtter* for første gang brukt mer midler enn budsjettet. Det skyldes utgifter til snuing og diagnostikk ved kartleggingen i Aust-Agder. Overskytende utgifter (296 230 NOK) er dekket inn gjennom Animalias budsjettpost Ekstra FoU-midler.

Under posten overvåking på slakteri ligger både utgifter til klauvinspektører (ca 320 000 NOK) og utgifter til laboratorieanalyser (ca 90 000 NOK) i 2013. Det ble gjennomført 61 overvåkingsdager på slakteri mot planlagt 69 dager og det ble brukt ca. 90 000 NOK mindre enn budsjettet.

Budsjett for 2014 er på totalt vel 3,5 mill NOK, og det trekkes igjen ekstra omsetningsavgift (15 øre). Budsjettet tar høyde for 20 kliniske mistanker, herav ti nye tilfeller i Rogaland og Aust-Agder totalt, samt oppfølging av værringer og ett beitelag i Telemark. Totalt er det budsjettet for 185 besetningsundersøkelser med tilhørende prøvetaking. Budsjettet gjenspeiler at situasjonen med påvisning i Aust-Agder er noe mer usikker den har vært i Rogaland de siste par år. Se for øvrig merknader til budsjettet (tabell 5).

Tabell 5: Budsjett for 2014 og regnskap for prosjekt Friske føtter 2008-2013

Regnskap for 2013 er foreløpig.

Direkte prosjektkostnader	2008/09 Regnskap	2010 Regnskap	2011 Regnskap	2012 Regnskap	2013 Budsjett	2013 Regnskap	2014 Budsjett
Sentral prosjektledelse	1 620 337	1 787 935	1 259 916	1 344 938	1 532 607	1 438 992	1 570 000
Kommunikasjon	20 400	4 488	123 997	45 000	20 000	11 702	20 000
Administrasjon	1 640 737	1 792 423	1 383 913	1 389 938	1 552 607	1 450 694	1 590 000
Kartlegging	6 630 224	686 478	816 516	348 136	567 870	941 665	985 000
Overvåking på slakteri				188 540	500 000	410 826	500 000
Kartlegging	6 630 224	686 478	816 516	536 676	1 067 870	1 352 491	1 485 000
Diagnostikk B-sjukdom			1 246 536	323 770	523 224	579 967	
Diagn - påviste besetninger							250 000
FoU/uforutsett			211 000	100 000	200 000	40 000	200 000
Diagnostikk + FoU	4 018 689	1 848 812	1 457 536	423 770	723 224	711 746	450 000
Smittebeskyttelse				0	0	125 000	
Totalt	12 289 651	4 327 713	3 657 964	2 350 385	3 343 701	3 639 931	3 525 000

Merknader til budsjett 2014.

- Ad post "Overvåking på slakteri", det er lagt inn 500 000 i budsjettet som et bidrag til et større nasjonalt overvåkings- og kontroll (NOK) program i regi av Mattilsynet i 2014.
- Ad post "Diagnostikk B-sjukdom": Tidligere er kostnader til laboratorieundersøkelse etter prøvetaking i besetninger med klinisk mistanke og ved utredning av kontaktbesetninger dekket av prosjekt Friske føtter. Dette foreslås nå dekket av Veterinærinstituttet/Mattilsynet som mistanke om B-sjukdom/overvåkingsprogram (NOK) for ondarta fotråte.
- Ad post "Diagnostikk ved oppheving/dispensasjon" på kr 250 000 gjelder sluttkontroll og undersøkelse som grunnlag for søknad om dispensasjon, og evt annen prøvetaking som ikke dekkes under "Diagnostikk B-sjukdom". Dette foreslås dekket av prosjekt Friske føtter.

6.2. Kompensasjon i prosjekt Friske føtter

Tidligere bevilgninger til kompensasjon for sanering og brukte midler fram til 31.12.2013 er vist under. Det ble ikke søkt om ytterligere midler i jordbruksforhandlingene i 2013, ut fra antagelsen om at allerede bevilgede midler ville dekke behovet for utbetaling til påbegynte og evt. nye tilfeller av sanering i prosjektperioden. Totalsituasjonen i Rogaland og Aust-Agder gjorde imidlertid at midlene ikke rekker til å kompensere de siste med påvisning, dvs. to besetninger i Rogaland og elleve i Aust-Agder. Dette er løst gjennom at Mattilsynet har besluttet å endre sin forvaltningspraksis og pålegge sanering og avlving av enkelt dyr etter vurdering, foreløpig t.o.m. 2014.

Kompensasjon	
Bevilget 2008 fra LMD	4 600 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2009 for 2010	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2010 for 2011	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2011 for 2012	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2012 for utbet 201	5 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2012 for 2013	2 000 000
Totalt tilgjengelig for kompensasjon t.o.m 2013	17 600 000
Utbetalt for 2008 og 2009	2 196 553
Utbetalt for 2010	726 470
Utbetalt for 2011	3 946 490
Utbetalt for 2012	5 775 028
Utbetalt for 2013	1 858 234
Forbrukt per 31.12.2013	14 502 775
Avsatt for inngåtte avlater	3 097 225

Selv om det gjenstår i overkant av 3 mill NOK er dette midler som det allerede ut fra foreløpige estimater er inngått avtale for, med besetninger som er i - eller har gjennomført sanering.

7. VEDLEGG

Handlingsplan 2014

Prosjekt *Friske føtter* ble startet 1.1.2009 og det ble i 2012 besluttet at prosjektet skulle avsluttes ved utgangen av 2013 og ansvaret for håndtering av eventuelle nye tilfeller av fotråte skal overtas av Mattilsynet. Fram til oktober 2013 var smitte kun påvist i Rogaland. Grunnet påvisning i flere besetninger i Aust-Agder og totalsituasjonen vil det være behov for en videreføring av prosjektet.

Det er i dag god faglig basis og tilgang til diagnostiske metoder basert på forskningsprosjektet knyttet opp mot *Friske føtter*. Mål om å utrydde virulente (hissige) variantene av fotråtebakterien står fast og anses som oppnåelig.

Smitte er så langt i 2013 påvist i 4* besetninger i Rogaland og 7 besetninger i Aust-Agder. Etter kartleggingen i uke 46 er det ytterligere tre besetninger med klinisk mistanke i Aust-Agder.

I 2014 er det viktig å ha stort fokus på situasjonen i Aust-Agder samtidig som nærliggende fylker følges opp gjennom en slakteriundersøkelse og utredning av evt. kontakter. Samtidig er det viktig å opprettholde fokus i Rogaland. Fotråte kan ligge latent lenge og det må tas høyde for uoppdaget spredning og en "hale" av nye tilfeller. Det er også viktig å få på plass en varig løsning for kompensasjon av besetninger som får påvist ondarta fotråte.

Viktigste mål i 2014

- Videreføre arbeidet i Aust-Agder og Rogaland med utredning av kliniske mistanker og kontakter.
- Oppfølging av sanering og igangsetting av sanering i besetninger med påvist smitte.
- Bistå Mattilsynet med gjennomføring av et utvidet overvåkingsprogram på slakteri i fylker med fotråte og tilgrensende områder.

Mål

- Skal ha fulgt opp og verifisert eller avkreftet kliniske mistanker om fotråte.
- Skal ha utredet kontaktbesetninger ved nye tilfeller med alvorlig fotråte.
- Skal ha påbegynt sanering i nye besetninger med alvorlig fotråte.
- Skal bidra Mattilsynet i gjennomføring av overvåking på slakterier som tar i mot dyr fra områder med risiko for fotråte
- Skal ha fulgt opp Handlingsplanen for smittebeskyttelse i saueholdet generelt, og lokalt prosjekt for smittebeskyttelse i Rogaland spesifikt.

- Skal ha drevet informasjonsvirksomhet omkring fotråde, rettet mot veterinærer, saueprodusenter, myndigheter og bransjen.
- Skal ha medvirket i forskningsprosjektet "Fotråde hos sau og relaterte infeksjøs klauvlidelser hos storfe i Norge".

**) Her er en besetning som tidligere har sanert medregnet.*

